Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Prijedlogu uredbe Europskog parlamenta i Vijeća radi omogućivanja nastavka programâ teritorijalne suradnje PEACE IV (Irska–Ujedinjena Kraljevina) i Ujedinjena Kraljevina–Irska (Irska–Sjeverna Irska–Škotska) u kontekstu povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije

(COM(2018) 892 final - 2018/0432 (COD))

(2019/C 190/05)

Glavna izvjestiteljica: **Jane MORRICE**

Zahtjev za savjetovanje:	Europski parlament, 14.1.2019.
	Vijeće Europske unije, 15.1.2019.
Pravni temelj:	članak 178. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za ekonomsku i monetarnu uniju te ekonomsku i socijalnu koheziju
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	20.2.2019.
Plenarno zasjedanje br.:	541
Rezultat glasovanja (za/protiv/suzdržani):	102/1/0

1. Zaključci i preporuke

1.1. Nastavak potpore EU-a Sjevernoj Irskoj, a posebno programima PEACE i Interreg, i nakon povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz EU-a nije samo ključan nego i neophodan, što je vidljivo iz zahtjevne rasprave o granici između Ujedinjene Kraljevine i Irske u pregovorima o Brexitu.

1.2. EGSO svesrdno pozdravlja prijedlog o nastavku programa EU-a PEACE u Sjevernoj Irskoj i pograničnim grofovijama Irske nakon povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz EU-a. Uvažavajući činjenicu da EU podupiranje mirovnog procesa smatra jednom od svojih prioritetnih zadaća, EGSO ističe znatan doprinos programa PEACE očuvanju mira u regiji. To je u skladu sa zaključcima Europskog parlamenta iz rujna 2018., ([1]) u kojima se program PEACE opisuje kao model za ostatak svijeta.

1.3. Nadalje, u svjetlu destabilizirajuće političke, gospodarske i društvene nesigurnosti uzrokovane Brexitom, za aktere civilnog društva od ključne je važnosti da EU ostane predan tome da će činiti sve što je u njegovoj moći ne samo kako u Sjevernoj Irskoj ne bi bilo sukoba već i kako bi ta zemlja ostala na putu prema pomirenju uz pomoć pristupa izgradnji mira i rješavanju sukoba utemeljenom na načelu „odozdo prema gore”, svojevrsnom zaštitnom znaku EU-a.

1.4. Europski program za mir i pomirenje (PEACE) najvrjedniji je i najuspješniji instrument za izgradnju mira koji je Europska unija ikad primijenila u kontekstu sukoba. Uspostavljen je kao reakcija na prekide vatre u Sjevernoj Irskoj 1995. te je u okviru njega tijekom protekle 24 godine uloženo više od 2 milijarde EUR u projekte suradnje između zajednica, prekogranične projekte i druge projekte u kontekstu pomirenja.

1.5. Program PEACE, koji su sve potpisnice Sporazuma na Veliki petak, odnosno Sporazuma iz Belfasta, pozdravile kao znatan doprinos mirovnom procesu, jedinstven je zbog toga što nadilazi sve druge intervencije EU-a na europskom teritoriju. Njime se britanski i irski dionici okupljaju pod okriljem EU-a isključivo u svrhu zaštite mirovnog procesa i promicanja izgradnje mira u regiji i šire.

([1]) Predsjednik Europskog vijeća Donald Tusk: „Nećemo se kockati s mirom ili pomirenju odrediti datum isteka... Dajte nam vjerodostojnu garanciju za mir u Sjevernoj Irskoj i Ujedinjena Kraljevina napustit će EU kao pouzdani prijatelj.”

1.6. Proces Brexita i posljedično povlačenje Ujedinjene Kraljevine doveli su do stanja hitnosti koje – radi zaštite mirovnog procesa – iziskuje odgovor EU-a prilagođen novim potrebama regije nakon Brexita. Potvrđivanjem potpore nastavku programa PEACE i prekograničnog programa Interreg EU ostvaruje važne pomake u pravom smjeru. Iako ta obveza, iz očitih razloga, čini ključan dio potpore EU-a toj regiji, moguće je i potrebno učiniti više.

1.7. Preče potrebe, tijekom i nakon pregovora o Brexitu, postat će očite ako napetost u zajednici poraste i ako se, na lokalnoj razini i na granici, dodatno poveća jaz između građana odanih britanskoj odnosno irskoj strani. Znak „dobre volje" EU-a mogao bi uključivati obvezu da se u idućem razdoblju povećaju financijska sredstva koja EU izdvaja za program PEACE i da se u Belfastu osnuje Europski centar za mir i pomirenje, kao što se predlaže u prethodnim izvješćima EGSO-a, EP-a i EK-a. ([2]) Bio bi to konkretan iskaz dugoročne predanosti EU-a mirovnom procesu.

2. **Kontekst**

2.1. S obzirom na težinu i osjetljivost situacije u Sjevernoj Irskoj prvim programom PEACE nastojalo se stvoriti sveobuhvatan instrument kojim su se pokušale ukloniti prepreke između netrpeljivih i podijeljenih zajednica. Uspostavljen na temelju savjetovanja s dionicima iz političkog, administrativnog i volonterskog sektora, program PEACE predstavlja pristup „odozdo prema gore" kojim se aktivno uključuju najugroženije skupine u društvu, među ostalim djeca, žene, žrtve i protagonisti sukoba.

2.2. Nizom mjera u okviru programa PEACE 1 u lokalnim zajednicama uspostavljene su organizacije za suradnju s „drugima", pri čemu su nadzor i raspodjela velike većine financijskih sredstava EU-a stavljeni u nadležnost lokalnih skupina i vijeća. Programom PEACE poticali su se projekti u vezi s izgradnjom mira, rješavanjem sukoba, međusobnim razumijevanjem, traumama i naslijeđem. Brojna su postignuća programa PEACE, a njegov doprinos u vidu temelja za mirovni sporazum iz 1998. ne može se umanjiti. Programom PEACE sad upravlja Posebno tijelo za programe EU-a (SEUPB), prekogranična britansko-irska organizacija uspostavljena na temelju sporazuma koja upravlja svim financijskim sredstvima EU-a za mir i prekograničnu suradnju.

2.3. Nastavak programa PEACE presudan je kako bi se osiguralo da u regiji opet ne dođe do sukoba u trenutku kad se ona suočava s izazovima koji proizlaze iz odanosti dvjema različitim stranama. Taj bi se problem mogao pogoršati nakon Brexita, na što upućuju napetosti koje su izašle na vidjelo tijekom pregovora. Nastavak programa PEACE sada je važniji nego u bilo kojem trenutku od 1998. Treba pozdraviti obvezu preuzetu u kontekstu pregovora o Brexitu da se očuva Sporazum na Veliki petak, odnosno Sporazum iz Belfasta, i da se zajamči da neće biti „tvrde granice", a program PEACE može imati ključnu ulogu u pružanju potpore bilo kakvoj tranziciji. Pitanje irske granice ostat će najproblematičniji aspekt Brexita i nakon tekućih pregovora, te su stoga program PEACE i prekogranični program Interreg te nastavak dijaloga između Ujedinjene Kraljevine i Irske ključni i neophodni.

3. **Opće preporuke**

3.1. Pri produljenju inicijative u razdoblju nakon 2020. pod nazivom PEACE Plus potrebno je razmotriti mogućnost da se ona poboljša. Poboljšanja se mogu razvrstati u pet glavnih područja.

3.1.1. Veći naglasak na promicanju društva utemeljenog na zajedništvu putem istinske suradnje između zajednica. Veća potpora integriranom obrazovanju i promicanju medijske, kulturne i sportske prekogranične razmjene treba biti među prioritetnim područjima. Usto, s obzirom na brojne „mirovne" zidove koji dijele segregirana društva, treba dati prednost aktivnostima pod vodstvom zajednice čija je svrha poboljšanje fizičkog i socijalnog okoliša.

3.1.2. Projekti usmjereni na samo „jedan identitet" trebali bi se podupirati samo ako u segregiranim zajednicama služe za izgradnju povjerenja kao istinske polazišne točke za interakciju s „drugima". Prema mišljenju osobe koja je u odličnom položaju da komentira ovo pitanje, ponekad je problem financiranja iz programa PEACE taj da ima „previše nagrada, a premalo kazni".

3.1.3. Komunikacijskim aktivnostima povezanima s programom PEACE ne uspijevaju se ispuniti osnovni zahtjevi, a to je osigurati da građani budu u potpunosti svjesni uloge EU-a. SEUPB ulaže napore, no Europska komisija, vladine službe, utjecajne osobe i drugi trebaju činiti više kako bi se uzela na znanje, objasnila i uvažila uloga EU-a, uz upotrebu zaštitnog znaka „Bijela golubica" kao simbola projekata programa PEACE koji se financiraju sredstvima EU-a.

([2]) Vidjeti mišljenje EGSO-a SC/029 „Mirovni proces u Sjevernoj Irskoj", usvojeno 22. listopada 2008. (SL C 100, 30.4.2009., str. 100.).

3.1.4. Jasni postupci praćenja i evaluacije kako bi se osiguralo da se pri mjerenju rezultata u obzir uzima i njihova transformativna priroda, a ne samo činjenica da stručnjaci mogu u obrascima označiti relevantna polja. Određene male lokalne skupine kojima je pomoć najpotrebnija opisale su financiranje EU-a kao nešto „što nije vrijedno uloženog truda” i kao velik pritisak na dragocjene ljudske resurse koje ne mogu uzalud trošiti.

3.1.5. U skladu s rezolucijom Europskog parlamenta iz 2018. ([3]) program PEACE trebao bi biti model koji EU promiče kako bi se postigao trajni mir u drugim dijelovima Europe i diljem svijeta. To se uklapa u mišljenje EGSO-a u kojem se predlaže globalna inicijativa za izgradnju mira pod vodstvom EU-a. Riječ je o inicijativi po uzoru na program PEACE kojom se stvara europski put mira od Sjeverne Irske do Nikozije. Ta se inicijativa naziva Put bijele golubice, a pratila bi rutu irskog hodočasnika Columbanusa, duž zapadnog fronta i preko Balkana, kako bi se povezala dva podijeljena otoka na dvije strane Europe. ([4])

3.2. Glavni smjer za poboljšanje određenih vidova programa PEACE mogao bi odrediti Bruxelles, no novi program PEACE Plus 2020. prilika je za novu suradnju s civilnim društvom kako bi se osnažili ciljevi i vrijednosti EU-a u Sjevernoj Irskoj. To ne bi trebalo dovesti do povećanja birokracije, već služiti za izgradnju povjerenja i razumijevanje uloge EU-a u pružanju potpore miru i pomirenju.

3.3. Potrebno je provesti postupak savjetovanja, sličan onome koji je 1994. uspostavio bivši predsjednik Europske komisije Jacques Delors za potrebe programa PEACE 1. Taj bi postupak savjetovanja trebao biti sredstvo da se u zajednici poveća osjećaj odgovornosti za izgradnju mira, a ujedno i omogućavati zajedničko učenje. Po uzoru na radnu skupinu koju je prije odlaska s dužnosti osnovao g. Delors, savjetovanje bi mogao voditi predsjednik Juncker, zajedno s tri zastupnika u EP-u iz Sjeverne Irske i glavnim tajnikom Europske komisije, uz postojeću radnu skupinu Komisije te u suradnji sa SEUPB-om i voditeljima ureda Europske komisije u Belfastu, Dublinu i Londonu.

4. **Posebne ključne preporuke za financiranje sredstvima programa PEACE u razdoblju nakon 2020.**

— Više bi se pozornosti trebalo posvećivati projektima u kojima je naglasak na integraciji aktivnosti usmjerenih na samo „jedan identitet” i aktivnosti usmjerenih na suradnju između zajednica. Prednost se daje programima suradnje.

— Potrebno je produljiti trajanje programa PEACE. Za transformaciju sukoba bit će potrebno vremena te ona iziskuje dugoročnije obveze od trenutačnih ciklusa financiranja.

— Trebalo bi razmotriti mogućnost izdavanja preporuke da budući projekti EU-a koji se financiraju sredstvima iz programa PEACE nose oznaku „Bijela golubica” sa zastavom EU-a i natpis „Financira se iz programa EU-a PEACE”.

— Tijela za praćenje programa PEACE trebala bi i dalje uključivati predstavnike civilnog društva, ali ne isključivo najpodobnije aktere ili aktere s najdužom tradicijom. Potrebno je uložiti veće napore kako bi se doprinijelo razvoju aktera unutar zajednica.

— Trebalo bi razmotriti mogućnost osnivanja lokalnih odbora u okviru programa PEACE za suradnju s vijećima, Skupštinom i drugim donositeljima odluka.

— Promicanje koncepta Puta bijele golubice, umrežavanje aktera u izgradnji mira diljem Europe, upotreba priča iz stvarnog života radi podizanja svijesti o sukobima i aktivno uključivanje građana uz pomoć puta mira.

([3]) Rezolucija Europskog parlamenta od 11. rujna 2018.o utjecaju kohezijske politike EU-a na Sjevernu Irsku.

([4]) Vidjeti mišljenje EGSO-a „Put bijele golubice – Prijedlog globalne strategije za izgradnju mira pod vodstvom EU-a” (još nije objavljeno u Službenom listu).

— Potvrđivanje izvorne predanosti uspostavi Europskog centra za mir u Sjevernoj Irskoj, povezanog s centrom u Nikoziji, kao središtima za prenošenje iskustava u području izgradnje mira diljem Europe i svijeta kako bi se osiguralo da znanje koje je teškom mukom stečeno tijekom mirovnog procesa u Sjevernoj Irskoj i drugdje bude i dalje od koristi društvima u sukobu i nakon sukoba.

Bruxelles, 20. veljače 2019.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Luca JAHIER